

teit te bewaren. De beteekenis toch van het souvereine gezag is dat het aan geen ander onderworpen is dan aan dat van God en alleen aan Hem verantwoordelijk is. Te recht wordt ook door Preuss geleerd de zelfstandigheid en bevoegdheid tot machtsuitoefening van allerlei kringen, die de Staat niet mag aanranden en waaraan de menschen onderworpen zijn. Maar geen gezag is, hoe historisch bewijsbaar ook, uit zedelijk oogpunt verklaarbaar en te rechtvaardigen, wanneer niet beleden wordt dat het door God is ingesteld en van Hem afhankelijk is.

Kan nu juist de bodem van het Germaansche recht bij uitstek geschikt heeten voor eene goede ontwikkeling van de leer der souvereiniteit, zoo mag toch niet uit het oog worden verloren, dat ook hier, wanneer men Gods Woord verlaat, gevaar dreigt voor afzakken langs revolutionnaire helling bij de beantwoording der vraag, bij wien in een kring het gezag berust. Ook hier hebbe men zich te hoeden voor uit eene voorafopgestelde, zij het al in menig opzicht op de geschiedenis gebouwde theorie zijne conclusiën te trekken en daardoor rechten te schenden of te ontnemen, die met die theorie in strijd schijnen. Het bestaan van een gezag boven den mensch, waaraan hij gehoorzaamheid verschuldigd is, wordt in het algemeen erkend, maar men zoekt, waar niet gelet wordt op wat Gods Woord ons leert, de verklaring der tot onderworpenheid dwingende overheid op de aarde bij de menschen in plaats van bij der Koningen Koning. Het is voorzeker zeer verleidelijk om, wanneer men den mensch de eigenschap toekent van met anderen een geheel te vormen en aan dat geheel als zoodanig het vermogen toeschrijft van een enkelvoudigen wil te hebben, gevormd door hen die van die eenheid deel uitmaken, dezen wil der gemeenschap te houden voor zijn heer aan wien men gehoorzaamt: voor den hoogmoedigen mensch is het gemakkelijker zich in plaats van voor een buiten hem staand, van hem onafhankelijk gezag, te buigen voor een